

Gastcolumn

■ Tamara van Schilt-Mol

Tamara van Schilt-Mol is Associate lector Toetsen en Beoordelen bij kenniscentrum Kwaliteit van Leren van de faculteit Educatie van de HAN. E-mail: Tamara.vanSchiltMol@han.nl

Inspiratie uit rijlessen

Mijn oudste zoon wordt al bijna 18 jaar en hij is gestart met rijlessen. Na iedere les komt hij thuis met enthousiaste verhalen, weet hij me precies te vertellen wat er allemaal al heel goed ging en wat hij de volgende keer nog een keer zou willen oefenen. Iedere keer bedenk ik me hoe groot het verschil is met de reacties die ik van hem krijg als het gaat over zijn colleges op de hbo-opleiding die hij volgt. Vaak heeft hij eigenlijk geen goed beeld van wat er eigenlijk precies van hem verwacht wordt, wat er in tentamens gevraagd gaat worden en hoe dat gevraagd gaat worden, en wat hij nog zou kunnen doen om zich verder te ontwikkelen.

En dat triggert me. Vanuit mijn lectoraat zijn we momenteel met veel opleidingen aan het verkennen of zij hun onderwijs meer programmatisch zouden kunnen inrichten. Concreet betekent dat dat zij hun onderwijs zo willen inrichten dat toetsing integraal onderdeel uitmaakt van het onderwijs en wordt ingezet om de leer- en beslisfunctie te optimaliseren. Beslissingen over studenten worden pas genomen als er voldoende zicht is op de gewenste beheersing. Dit betekent dat vooraf heel helder moet zijn wat een student moet kunnen en kennen, op welke manieren hij dit kan leren, hoe ontwikkeling daarin mogelijk wordt gemaakt met verschillende leeractiviteiten en voortdurende feedback hierop, en hoe deze leeractiviteiten gezamenlijk tot een goed beeld leiden om een beoordeling te kunnen geven en daar ook een beslissing aan te kunnen koppelen.

De parallel met rijlessen is snel gemaakt. Zowel wat betreft kennis als kunde is voor de rij-instructeur en de toekomstige chauffeur meestal wel helder welke eisen er worden gesteld. De leeruitkomsten voor het theorie-gedeelte zijn bekend, de cesuur staat vast, en ter voorbereiding op het (volledig leerwegaafhankelijke) theorie-examen kan de leerling naar hartenlust oefenen met voorbeeld-examens. Om bekwaam te worden in het rijden zelf volgen de leerlingen lessen. De theorie en de praktijk worden daarbij voortdurend gecombineerd: door in een echte praktijk-situatie het rijden te oefenen wordt ook de kennis van de betekenis van alle verkeersborden, de verschillende strepen op de weg en de voorrangsregels geoefend en doorleefd. Alle verschillende losse vaardigheden als het maken van bochtjes, het achteruit inparkeren en het keren op de weg worden zowel apart geoefend als onderdeel van de gehele rijvaardigheid. Tijdens én na iedere les bespreekt menig instructeur met de leerling hoe de les verlopen is, op welke onderdelen

de leerling vooruit gegaan is, en wat er de volgende lessen nog geleerd moet worden. Zodra de instructeur het idee heeft dat de leerling zowel de kennis en de vaardigheden in combinatie goed beheerst, wordt het praktijkexamen ingepland.

Opmerkelijk vind ik de grote vanzelfsprekendheid die mijn zoon heeft voor het volgen van de lessen en het leren van de lessen. Hoewel hij bij colleges met regelmaat opmerkt dat hij niet gaat omdat er een specifiek onderdeel behandeld gaat worden dat hij al meent te beheersen, heb ik hem nog nooit horen zeggen dat hij de volgende rijles overslaat omdat ze dan iets gaan oefenen waarvan hij vindt dat hij het al beheerst. Hetzelfde geldt voor de vanzelfsprekendheid over het samenhangen van alle onderdelen: het is voor hem boven enige twijfel verheven dat het kunnen keren op de weg en het snappen van de voorrangsregels voorwaardelijk zijn om het beoogde eindniveau te behalen. Dit terwijl hij zich regelmatig hardop afvraagt waarom een bepaald vak op school gegeven wordt.

En ik moet eerlijk zijn: ook ik ervaar een andere vanzelfsprekendheid bij de rijlessen dan bij de colleges. Ik betrap mezelf er met regelmaat op dat ik na een rijles mijn zoon de vraag stel wat hij geleerd heeft, terwijl ik in de college-context nog nooit aan hem gevraagd heb of het gevolgde college een positieve bijdrage heeft geleverd aan het realiseren zijn van leerdoelen...

Dat bij rijlessen ook nog niet alles optimaal functioneert, is een gegeven. We kennen allemaal wel iemand die gezakt is terwijl de instructeur er het volste vertrouwen in had dat de leerling zou slagen. Soms spelen zenuwen een rol, soms heeft de examinerator toch een ander beeld van wat hij tijdens het examen wil zien dan de instructeur. Desalniettemin denk ik dat we ons wel kunnen laten inspireren door hoe het rij-onderwijs is ingericht: de vanzelfsprekendheid van het voortdurend geven van feedback, het continu combineren van kennis en kunde, en het integraal benaderen van het beoogde eindniveau zijn aspecten om ook in ons eigen onderwijs nog eens naar te kijken.

Laten we eens beginnen met onszelf kritisch af te vragen of iedereen het beoogde eindniveau scherp voor ogen heeft, of en hoe alle vakken die we aanbieden zich echt verhouden tot dit beoogde eindniveau en of de vakken de studenten daadwerkelijk de mogelijkheid bieden om de vereiste kennis en kunde te ontwikkelen. Of we de studenten echt de goede feedback geven die zij nodig hebben om de relaties tussen de vakken te zien en om hen de mogelijkheid geven feedback in de ene context ook toe te kunnen passen in een andere context. En laten we daarbij niet bang zijn om ook consequenties te verbinden aan datgene dat we concluderen: misschien betekent het wel dat het beoogde eindniveau geconcretiseerd moet worden, dat sommige vakken komen te vervallen of dat er op een andere manier getoetst moet gaan worden.

Wat zou het mooi zijn als studenten niet alleen na hun rijles, maar ook na hun college thuis zouden komen met enthousiaste verhalen over wat ze geleerd hebben en over wat ze nog willen leren. Ik durf de uitdaging wel aan... ■